

Διαχρονική Προσέγγιση στην Αρχιτεκτονική του Ελληνικού Χώρου Τυπολογία – Συγκριτική Μορφολογία

Μάθημα 10^ο : ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ (III)
ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ
ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Μαρία Αρακαδάκη
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

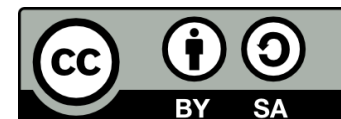

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σκοπός

- Να περιγραφούν οι αρχιτεκτονικές εκφάνσεις της ανασφάλειας στο χώρο του Αιγαίου τα μεταβυζαντινά και νεότερα χρόνια και να ερμηνευθεί το μοναδικό φαινόμενο της γέννησης και της εξέλιξης των νησιώτικων οχυρών οικισμών (Κάστρων)

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ

- Αιγαίο, **σταυροδρόμι τριών ηπείρων και πέντε θαλασσών**
- ο χώρος όπου συναντώνται οι σημαντικότεροι δρόμοι επικοινωνίας των λαών και των πολιτισμών της Ανατολικής Μεσογείου από τα προϊστορικά χρόνια

Πορτολάνος ανωνύμου, 17^{ος} αι.

ARCHIPELAGUS TURBATUS (8^{ος}-19^{ος} αι.)

- Το Αιγαίο υπήρξε πάντα ένας γεωπολιτικός χώρος ευαίσθητος και ασταθής, ακόμη και σε περιόδους αδιαφιλονίκητης ειρήνης όπως η **Pax Romana** ή τα χρόνια της παντοδυναμίας του Βυζαντίου

ARCHIPELAGUS TURBATUS (8^{ος}-19^{ος} αι.)

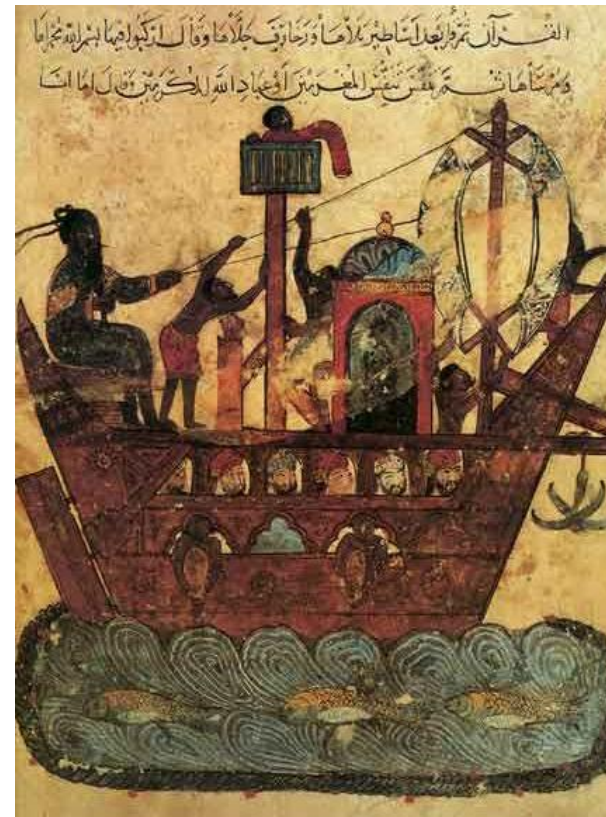
- Από τον 7^ο αι. μ.Χ. και την πρώτη εμφάνιση των Αράβων στις ανατολικές ακτές, οι πειρατές υπήρξαν οι πραγματικοί κυρίαρχοι του χώρου για πάνω από χίλια χρόνια...

Βίγλα στις βόρειες ακτές της Κρήτης,
Franc. Basilicata, 1618

ARCHIPELAGUS TURBATUS (8^{ος}-19^{ος} αι.)

- ...πολεμώντας και κατακτώντας για δικό τους λογαριασμό, ανεξάρτητα από τους εκάστοτε επίσημους δυνάστες: **Φράγκους, Καταλανούς, Βενετούς, Τούρκους**

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Οι συνέπειες από την πειρατική μάστιγα υπήρξαν ολέθριες:

- Τα παράλια εγκαταλείφθηκαν και πολλοί **παράκτιοι αρχαίοι οικισμοί** χάθηκαν

Αιγαίο (λεπτομέρεια από μεγαλύτερο χάρτη), Albino de Canera, 1489

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Οι συνέπειες από την πειρατική μάστιγα υπήρξαν ολέθριες:

- Τα παράλια εγκαταλείφθηκαν και πολλοί παράκτιοι αρχαίοι οικισμοί χάθηκαν
- Πολλά νησιά **ερημώθηκαν** τελείως, ή άλλαξαν χέρια πολλές φορές

Μύκονος, «Χωριό»: μικρά νησιά χωρίς αξιόλογη αγροτική παραγωγή δεν «προτιμήθηκαν» από κανέναν μόνιμο δυνάστη

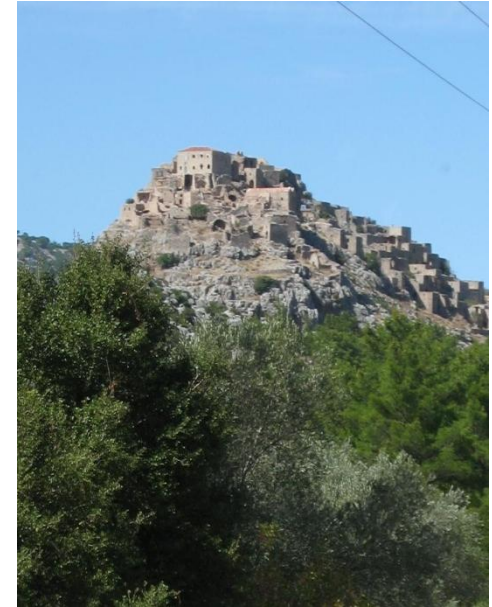

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Οι συνέπειες από την πειρατική μάστιγα υπήρξαν ολέθριες:

- Οι τοπικοί πληθυσμοί αποδεκατίστηκαν και όσοι σώθηκαν αποσύρθηκαν στην **ενδοχώρα**, σε νέους οικισμούς απρόσιτους και αθέατους από τη θάλασσα

*Χίος,
Ανάβατος*

*Κρήτη, «Απάνω» και
«Κάτω» Ελούντα*

Η «ΕΠΙΣΗΜΗ» ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΡΙΚΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

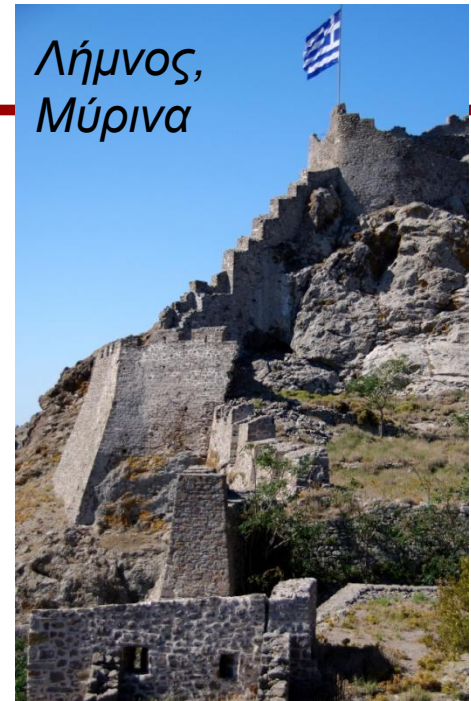

- **654μ.Χ.:** οι Άραβες πατούν στη Ρόδο
- **ca. 824-961:** οι Άραβες κατακτούν την Κρήτη και την καθιστούν ορμητήριο των επιδρομών τους
- **1204:** άλωση της Κων/πολης από τους Σταυροφόρους
- **1207:** ο Μάρκος Σανούδος ιδρύει το Δουκάτο του Αρχιπελάγους, με πρωτεύουσα τη Νάξο
- **ca. 1211-1669:** η Κρήτη υπό βενετική κυριαρχία
- **1309-1522:** Ιπποτοκρατία στα Δωδεκάνησα
- **1453:** Άλωση της Κων/πολης από τους Τούρκους
- **1456 κ.εξ.:** σταδιακή εξάπλωση των Τούρκων στα νησιά, παγίωση της οθωμανικής κυριαρχίας στο Αιγαίο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

- Κάτω από αυτές τις συνθήκες, ολόκληρη η **μεσο-, υστερο-** και **μεταβυζαντινή** αρχιτεκτονική στο Αιγαίο αποκτά φρουριακό χαρακτήρα:
- κάστρα, φρούρια, πύργοι, οχυρά χωριά, δίκτυα ακτοφρουράς σημαδεύουν την αρχιτεκτονική δημιουργία

ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΟΧΥΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΣΤΟΝ ΑΙΓΑΙΑΚΟ ΧΩΡΟ

- Βυζαντινά και φράγκικα **κάστρα** μεσαιωνικής μορφολογίας
- Γενοβέζικα, Ιππτοτικά και βενετσιάνικα **προμαχωνικά φρούρια**
- Φεουδαλικοί οχυροί **πύργοι**
- Οχυροί **οικισμοί** και χωριά
- Οχυρές **μονές**
- Πύργοι **ακτοφρουράς**

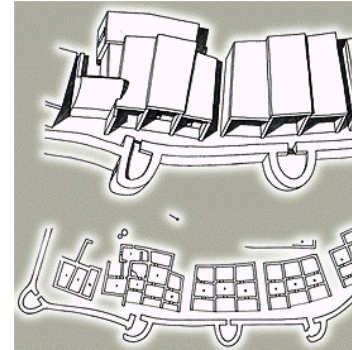

Ο,ΤΙ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΕ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

- Στο Αιγαίο, η ιδέα του οχυρού οικισμού είναι «παλιά όσο ο κόσμος»

Ίος, Σκάρκος, μέσα 3^{ης} χιλιετίας π.Χ.

Αίγινα, Κολόνα (2200-2050π.Χ.)

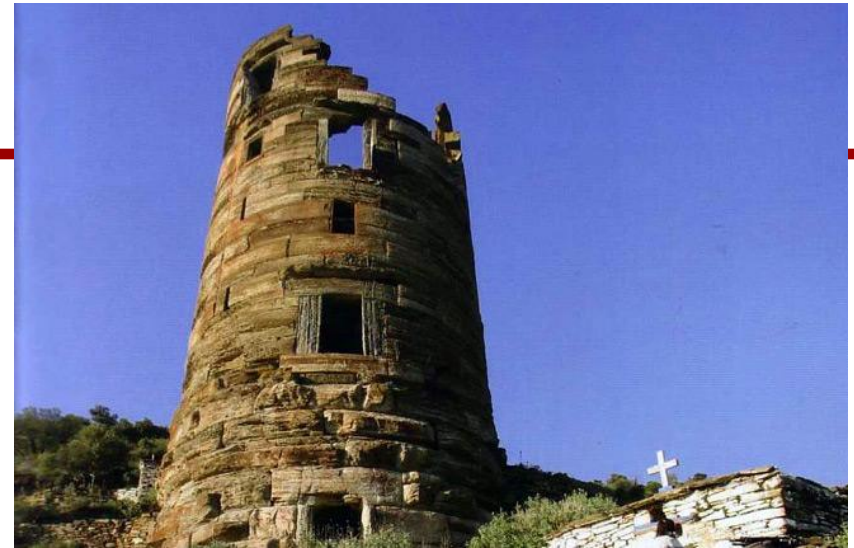

Ο,ΤΙ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΕ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

*Σίφνος, ακρόπολη Αγίου Ανδρέα,
μυκηναϊκής περιόδου*

*Σέριφος, Κουταλάς, Άσπρος
Πύργος (ελληνιστικός)*

*Άνδρος, πύργος Αγ. Πέτρου,
4^{ος}-3^{ος} αι.π.Χ.*

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- **Σκύρος** Μετά το 1204 κτήση του οίκου **Γκίζι** και από το 1538 υπό τουρκική κυριαρχία

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- **Κύθηρα**
Κτήση των Βενετών από το 1204 ως το 1797 συνεχώς

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- **Νάξος**
Πρωτεύουσα
του Δουκάτου
του
Αρχιπελάγους
με ηγεμόνες του
οίκου των
Σανούδων
(1207-1566).
Κατόπιν υπό
οθωμανική
κυριαρχία

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- **Σίφνος**
Τμήμα του
Δουκάτου των
Σανούδων
(1207-1262),
αργότερα
κτήση του
καταλάνικου
οίκου
Δακορώνια
(1307-1537)

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

http://www.hiddencellar.eu/galleries/Sac_Voyage/Serifos/L1030198.jpg

- **Σέριφος**
Φέουδο των **Σανούδων και Γκίζι** (1207-1334) και διαφόρων άλλων οίκων ως το 1537

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- *1ος*
Κτήση των
Σανούδων
(1207-1269)
και ξανά των
Βενετών
(1296-1537)

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- **Φολέγανδρος**
Κτήση των
Σανούδων
(1207-1269),
των
Δακορόνια
(1307-1464)
και άλλων
αργότερα

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- **Αστυπάλαια**
Φέουδο του
βενετσιάνικου
οίκου **Querini**
Stampalia
(1413-1537)

ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥΣ

Νάξος, Χώρα

- **I. Οικισμοί κτισμένοι *βάσει σχεδίου***, με κανονικό ή ακανόνιστο οχυρωματικό περίβολο ή ομόκεντρους δακτυλίους

ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥΣ

- **I.** Οικισμοί κτισμένοι **βάσει σχεδίου**, με κανονικό ή ακανόνιστο οχυρωματικό περίβολο ή ομόκεντρους δακτυλίους
- **II.** Οικισμοί **φυσικού σχηματισμού**, με κύρια αμυντική παράμετρο τη θέση τους και νοητούς δακτυλίους που σχηματίζονται με βαθμιαία παράθεση των κτισμάτων

Νάξος, Χώρα

Άνω Σύρος

ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥΣ

Χίος, Πυργί

- **III. Οικισμοί**
προϋφιστάμενοι,
οχυρωμένοι **ΕΚ ΤΩΝ**
ΥΣΤΕΡΩΝ με ανεξάρτητο
εξωτερικό αμυντικό
τείχος

ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥΣ

Χίος, Πυργί

- **III.** Οικισμοί προϋφιστάμενοι, οχυρωμένοι **ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ** με ανεξάρτητο εξωτερικό αμυντικό τείχος
- **IV.** Οικισμοί στο εσωτερικό **προϋπάρχοντος περιβόλου**
- Συνήθως, με την πάροδο του χρόνου αναπτύχθηκαν εκτός των οχυρών πυρήνων μικρά ή μεγαλύτερα **εξώβουργα**

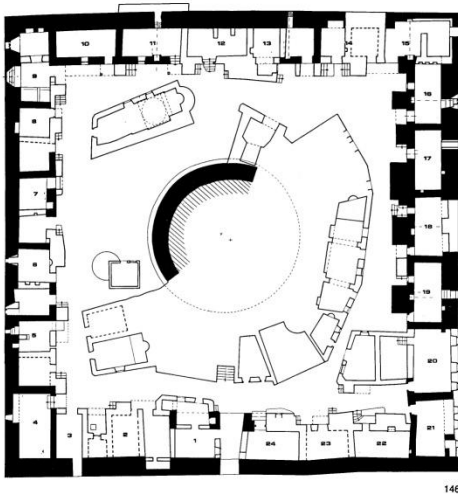

Χίος, Βολισσός

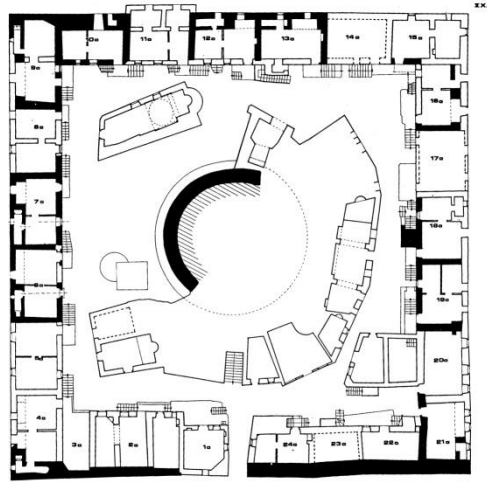

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ

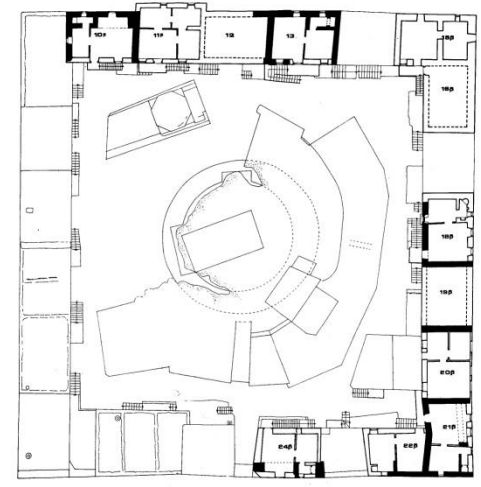
Ια. ΜΕ ΚΑΝΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ (ROCCA)

146-148. Σωζόμενα αυθεντικά τμήματα του κάστρου 146, ισόγειο, 147, α΄ όροφος, 148, β΄ όροφος. Κλ. 1: 400

146-148. Σωζόμενα αυθεντικά τμήματα του κάστρου 146, ισόγειο, 147, α΄ όροφος, 148, β΄ όροφος. Κλ. 1: 400

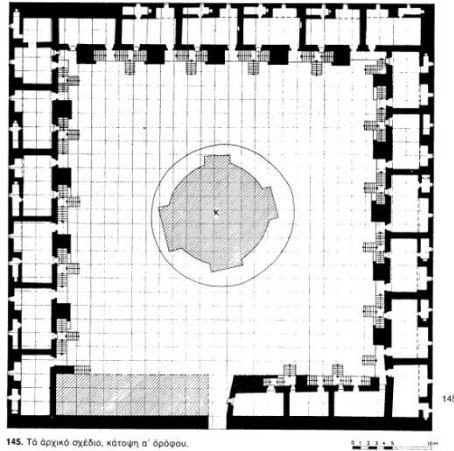
146-148. Σωζόμενα αυθεντικά τμήματα του κάστρου 146, ισόγειο, 147, α΄ όροφος, 148, β΄ όροφος. Κλ. 1: 400

- **Κάστρο Αντιπάρου.** Κτίστηκε το 1440 από τον **Giovanni Loredan**, σε τετράγωνο σχήμα 53X53μ. περίπου, με κεντρικό πύργο (**donjon**) και μια μοναδική πύλη προς Ν.
- Σε κάθε πλευρά υπάρχουν 6 διώροφα ή τριώροφα σπίτια με εξωτερικές σκάλες

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ

Ια. ΜΕ ΚΑΝΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ (ROSSA)

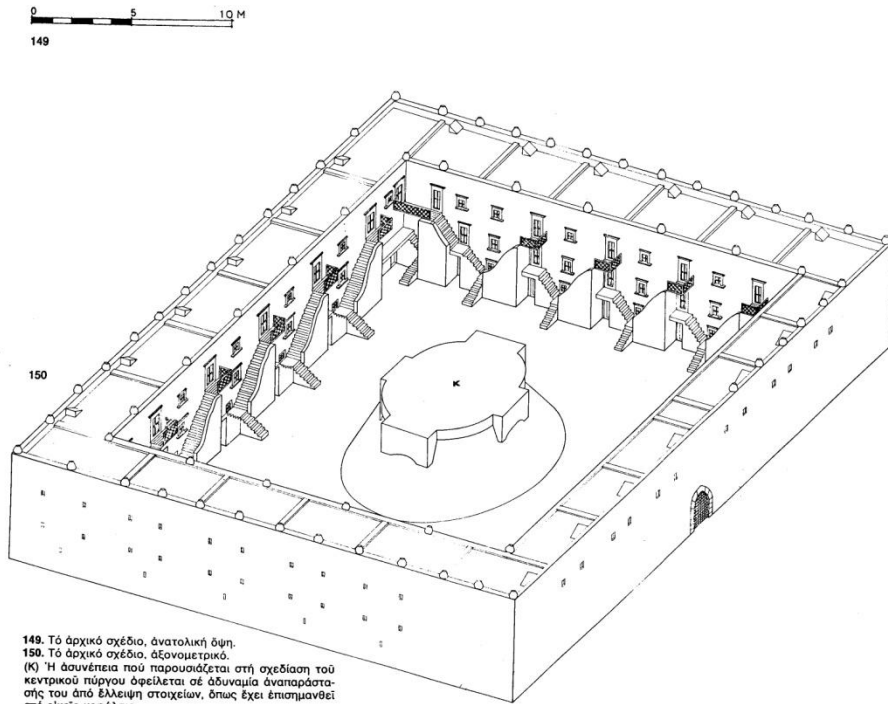
116-119. Οι κατατομές. 116, η θάλασσα 1180, εντός οικόπεδο 1180μ. α. α. 1170 μ. της θάλασσας, 117, η θάλασσα, 118, η θάλασσα, 119, η θάλασσα

- Η κάτοψή του ακολουθεί έναν κανονικό τετραγωνικό κάνναβο με μονάδα το 1 βενετικό βήμα (=1.74μ.) και κατασκευάστηκε σε μια ενιαία φάση

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ

Ια. ΜΕ ΚΑΝΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ (*ROCCA*)

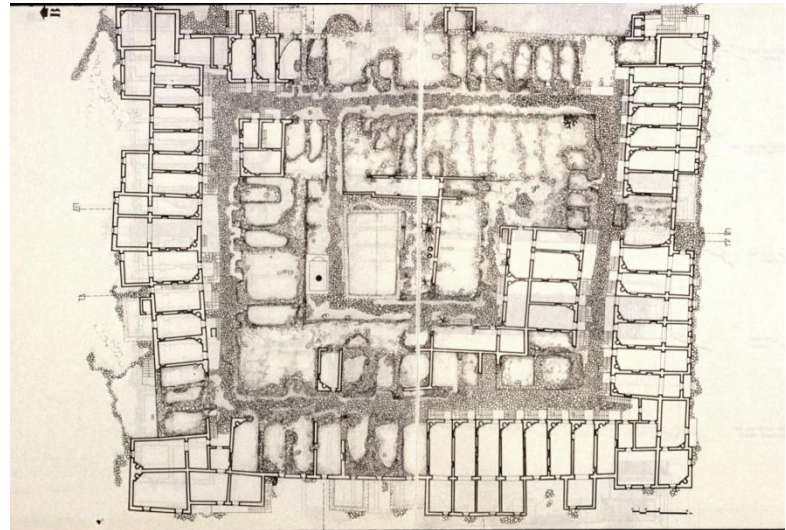
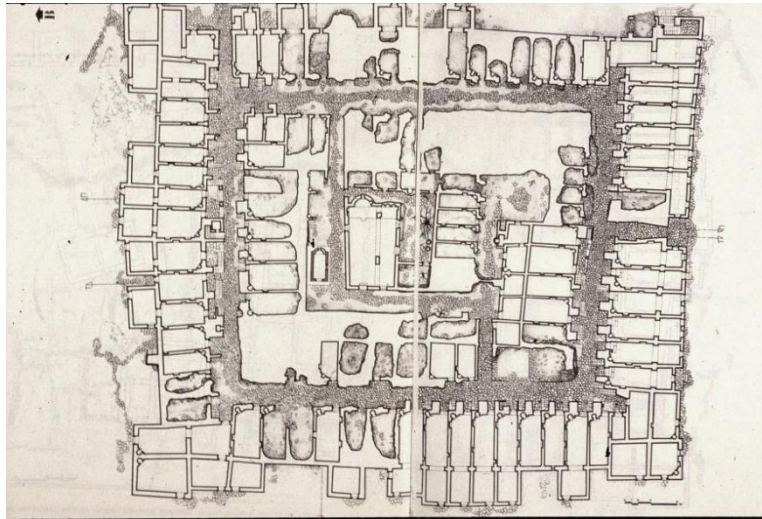

Κρήτη, Καστέλλι Ιερά-
πετρας, αρχές 14^{ου} αι., ο
τύπος του ορθογωνικού
κάστρου (*rocca*)

- Το πιο καθαρό παράδειγμα στις Κυκλάδες στον κλασικό ιταλικό τύπο με ορθογωνική κάτοψη (*rocca*)

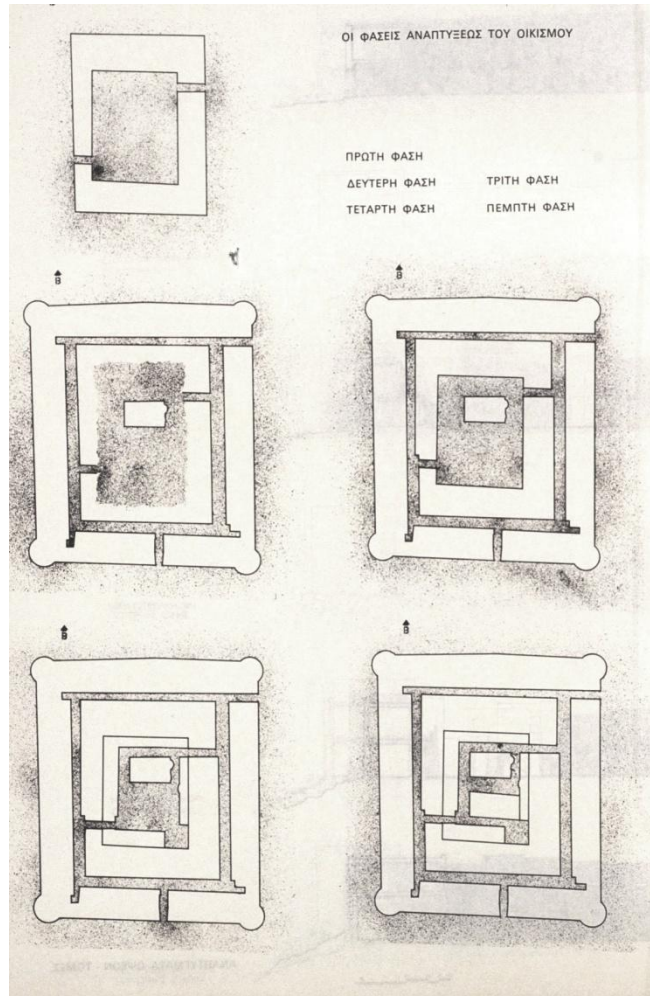
ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ ΙΒ. ΜΕ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥΣ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥΣ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥΣ)

- **Κίμωλος.** Επίσης τμήμα του Δουκάτου των **Σανούδων** (1207-1537)
- **Κάστρο Κιμώλου.** Ο ορθογωνικός πυρήνας **Μέσα Κάστρο**, του 16^{ου} αι., σχηματίζεται από τους πίσω τοίχους μιας σειράς **στενομέτρωπων** σπιτιών

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ ΙΒ. ΜΕ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥΣ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥΣ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥΣ)

- Γύρω στα 1600 ο περίβολος επεκτάθηκε με παρόμοιο εξωτερικό δακτύλιο, το **Έξω Κάστρο**. τα τείχη έχουν ύψος 20 μ. και τέσσερις γωνιακούς πύργους

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ

Ιγ. ΜΕ ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ

Πύργος 4

- **Νάξος.** Για τον ενιαίο σχεδιασμό του κάστρου υπάρχουν γραπτές μαρτυρίες
- Προστασία των ευγενών από ντόπιους και πειρατές

Πύργος 1

ΝΑΞΟΣ: Τό Κάστρο
162. Τό Κάστρο τό 1750 κατά Choiseul-Gouffier
163. Κάτοψη υπό κλίμακα 1:2000 (από ΣΠΕΕ). Με παχειά γραμμή σημειώνονται λείψανα του τείχους.

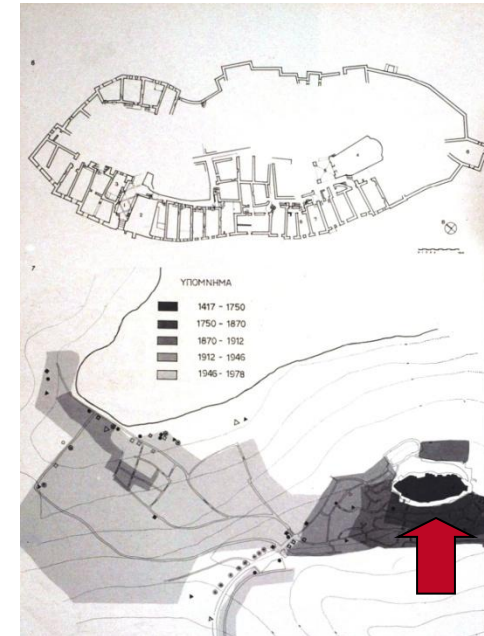
- 1 Πύργος «Γλέζου»
- 2 Ό πύργος τής «CAPELLA»
- 3 Πύργος πρώην οικίας Γκρέκ
- 4 Πύργος Καραβία
- 5 Κεντρικός πύργος

95

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ

Ιγ. ΜΕ ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ

- **Αστυπάλαια.** Ο ακανόνιστος οχυρός πυρήνας σχηματίζεται κι εδώ από τους πίσω τοίχους των στενομέτωπων σπιτιών
- Μεγάλο **εξώβουργο** στις πλαγιές του λόφου

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ ΙΔ. ΜΕ ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΟΥΣ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥΣ

ΠΑΡΟΣ: Κάστρο Νάουσας.

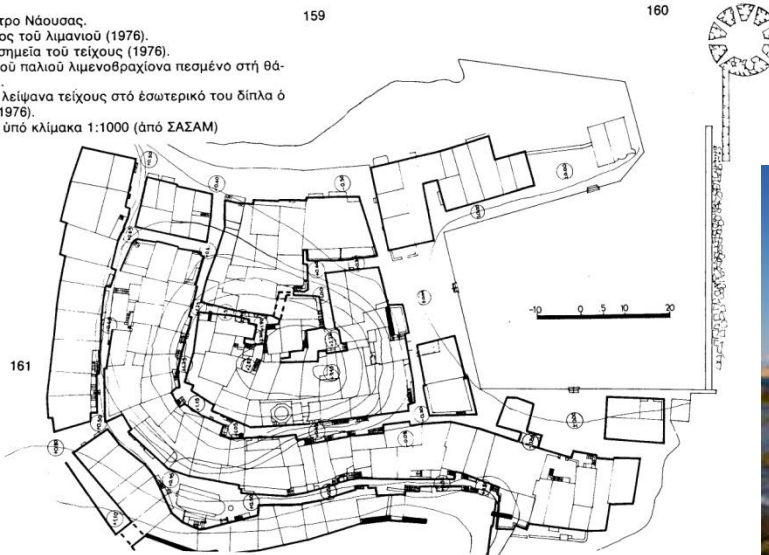
157. Ο πύργος του λιμανιού (1976).

158. Όρατα σημεία του τείχους (1976).

159. Τμήμα του παλιού λιμενοβραχίονα πεσμένο στη θάλασσα (1976).

160. Σπίτι με λείψανα τείχους στο έσωτερικό του δίπλα ό νερόμυλος (1976).

161. Κάτοψη υπό κλίμακα 1:1000 (άπό ΣΑΣΑΜ)

- **Νάουσσα**, Πάρος. Ο οικιστικός ιστός αποτελείται από τρεις δακτυλίους και ο μώλος καταλήγει σε προμαχώνα
- Το λιμανάκι υπήρξε ορμητήριο πειρατών στις αρχές του 15^{ου} αι.

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

II. ΜΕ ΔΙΑΚΡΙΤΟΥΣ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥΣ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥΣ

- **Άνω Σύρος.** Τμήμα του Δουκάτου των **Σανούδων** (1207-1566) και κατόπιν υπό τουρκική κατοχή
- Τα σπίτια σχηματίζουν νοητούς δακτυλίους ακολουθώντας τις ισοϋψείς γύρω από το λόφο

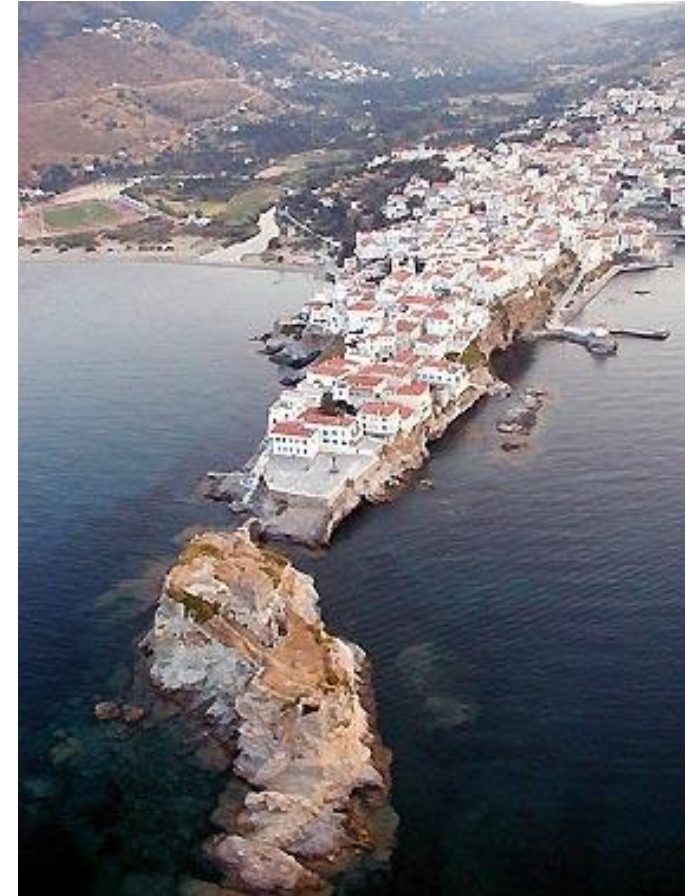
ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΜΗ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ

III. ΜΕ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΟ ΤΕΙΧΟΣ

191

- **Άνδρος**, κτήση των *Dandolo* (1207-1566)
- Στο **Μέσα Κάστρο** (A) βρισκόταν το ανάκτορό τους· το **Κάτω Κάστρο** (B) είναι του 15^{ου} αι.

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΜΗ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ

III. ΜΕ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΟ ΤΕΙΧΟΣ

- **Πύργος (Καλλίστης)**, η παλιά πρωτεύουσα της Σαντορίνης-πυρήνας που ενισχύθηκε τον 14^ο αι., μετά την ερήμωση του κάστρου στο **Σκάρο**

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΜΗ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ

IV. ΜΕ ΠΡΟΪΠΑΡΧΟΝ ΤΕΙΧΟΣ

152

ΠΑΡΟΣ: Κάστρο Παροικιάς.
151. Κάτοψη σημερινού οικισμού υπό κλίμακα 1:4.800
(από χάρτη της ΕΣΥΕ).
152. Το Κάστρο. Κάτοψη υπό κλ. 1:2.000. Με την παχιά
γραμμή σημειώνονται τα σωζόμενα λείψανα του τείχους.

- **Παροικιά**, Πάρος. Το κάστρο των **Σανούδων** κτίστηκε τον 13^ο αι. με προγενέστερο οικοδομικό υλικό· τα σπίτια έχουν διαφορετική δομή και πάτησαν αργότερα στο τείχος

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΜΗ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟ

III. ΜΕ ΠΡΟΪΠΑΡΧΟΝ ΤΕΙΧΟΣ

Σίφνος: Το Κάστρο.
181. Τμήμα της νότιας πλευράς (α), προσέλαση (γ), και είσοδος στο Μέσα Κάστρο (δ).
182. Κάτοψη υπό κλίμακα 1:1600. Με παχιά γραμμή σημειώνεται λείψανα του τείχους. α) Μέσα κάστρο, β) έξω κάστρο.

- **Σίφνος.** Η ακανόνιστη δομή των δακτυλίων του οικιστικού ιστού και άλλες ενδείξεις υποδηλώνουν ότι ίσως αυτός είναι μεταγενέστερος από το σωζόμενο περιμετρικό τείχος

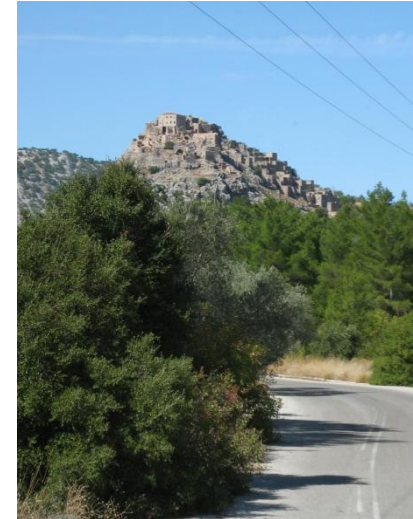
ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΧΙΟ

ΜΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

- Χίος, εύφορο νησί με πλούσιο βυζαντινό παρελθόν και μια μακρά περίοδο **γενοβέζικης** προστασίας ή κατοχής (1304-1566)
- Η βυζαντινή και νεότερη αρχιτεκτονική στη Χίο είναι αξιολογότετη, με πιο γνωστά τα μεσαιωνικά οχυρά χωριά της

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΧΙΟ Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝΑΒΑΤΟΣ

*Χίος,
Ανάβατος, ο
Μυστράς του
Αιγαίου, ca.
8^{ος}-9^{ος} αι. κ.εξ.*

ΑΝΑΒΑΤΟΣ

Ο ΜΥΣΤΡΑΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ο ναός του
Ταξιάρχη

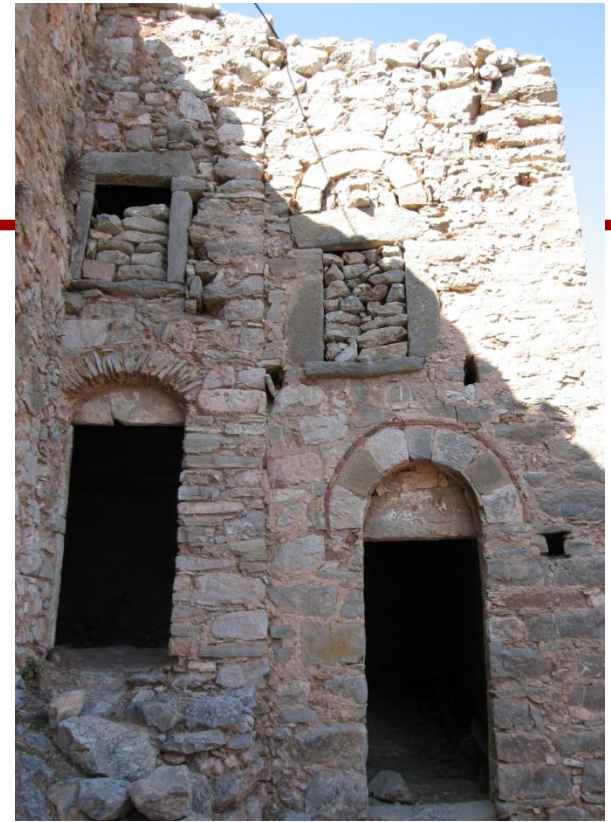
- Οι ντόπιοι εποίκισαν την απρόσιτη κορυφή γύρω από την ακρόπολη για να γλυτώσουν από τους πειρατές
- Μετά το σεισμό του 1881 ο οικισμός παρήκμασε κι εγκαταλείφθηκε

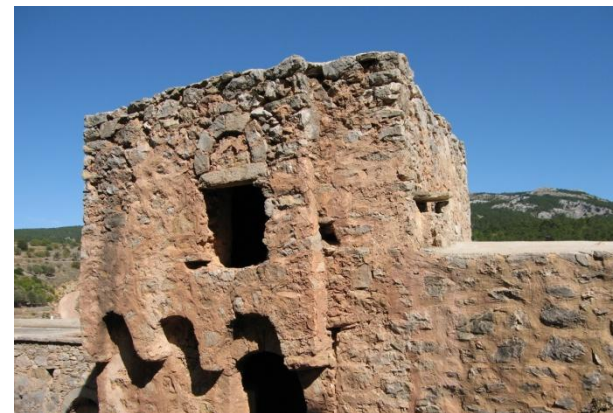
Κεντρικός δρόμος

ΑΝΑΒΑΤΟΣ Ο ΜΥΣΤΡΑΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

- Ο οικισμός αποτελείται από 400 θολωτά στενομέτωπα σπίτια έντονης βυζαντινής μορφολογίας

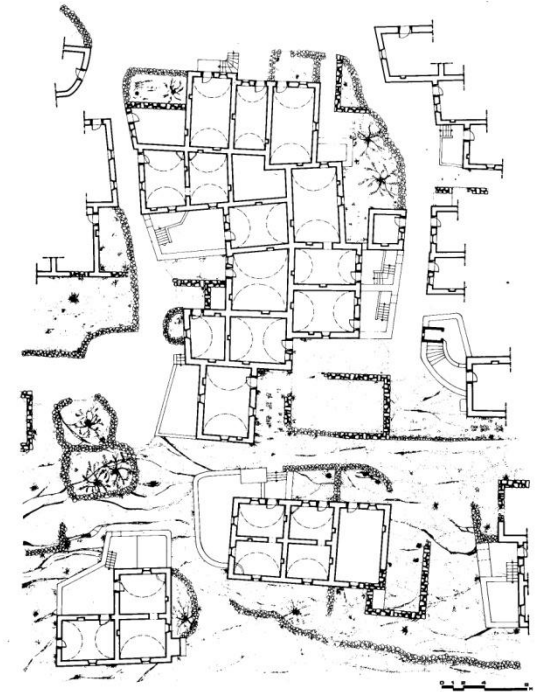
Κλειστή
προεξοχή
με
τοξύλλια

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΧΙΟ ΑΥΓΩΝΥΜΑ

- Από το ορθογωνικό (50X70μ.) οχυρό περίγραμμα σώζονται λίγα τμήματα και μια πύλη
- Θολωτά κτήρια σε συμπαγείς νησίδες, μορφολογίας παρόμοιας με του Ανάβατου

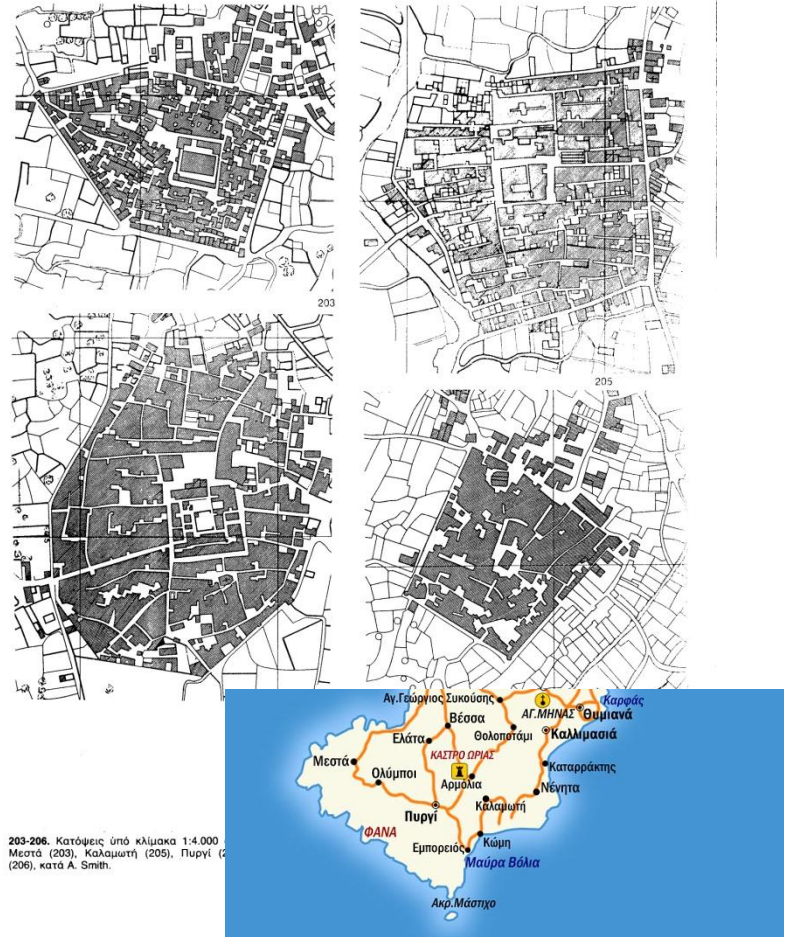

70

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΧΙΟ ΤΑ ΜΑΣΤΙΧΟΧΩΡΙΑ

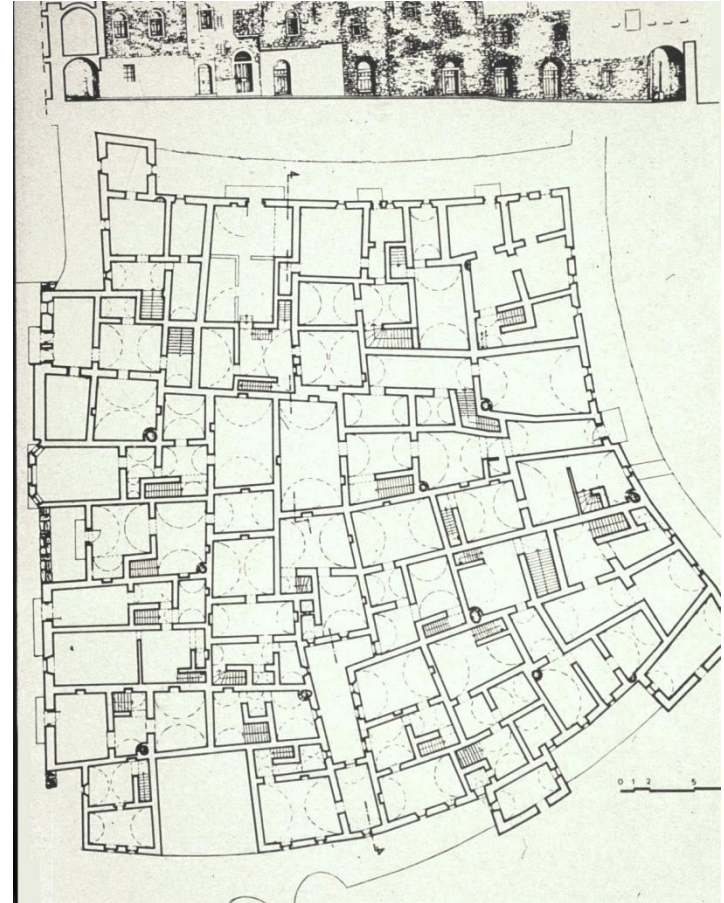
- **Μεστά, Καλαμωτή, Πυργί, Ολύμπιοι, Ελάτα, Βέσσα:** οικισμοί στους οποίους συνενώθηκαν χωριά, για την προστασία πολυάριθμων πληθυσμών των πλούσιων μαστιχοπαραγωγών περιοχών
- Η γεωμετρικότητά τους μαρτυρεί ότι υπήρξε **σχεδιασμός**

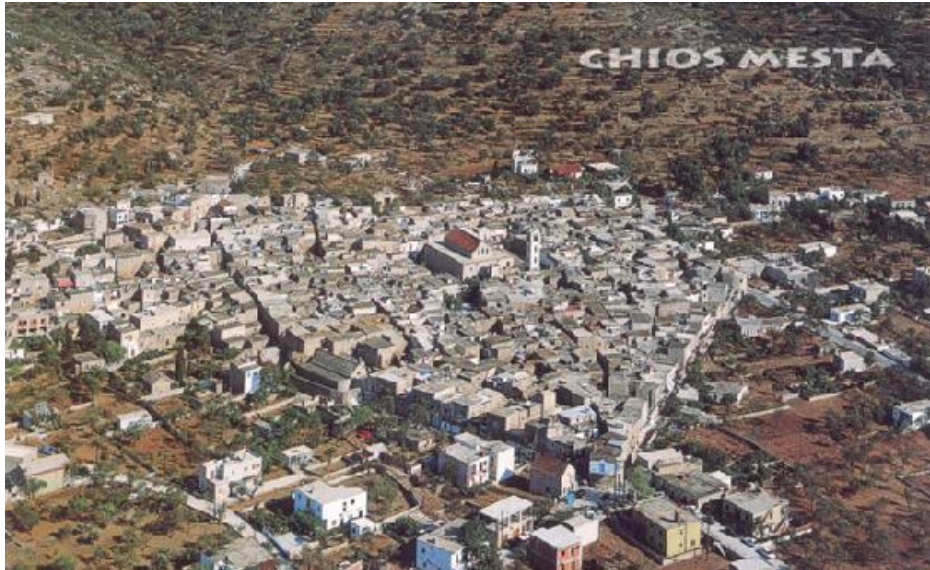
ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΧΙΟ ΑΣΤΙΚΟΣ ΙΣΤΟΣ

- Η εξαιρετικά περίπλοκη εσωτερική οργάνωση του οικιστικού ιστού και των προσπελάσεων αποτελεί κρίσιμο αμυντικό παράγοντα

*Χίος, Ολύμπιοι, τυπική
οικοδομική νησίδα*

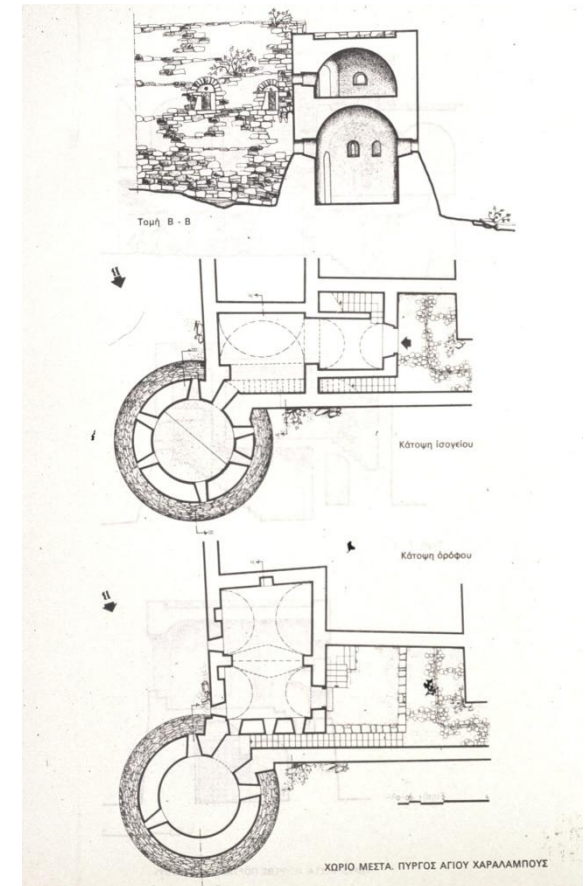

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΧΙΟ ΜΕΣΤΑ

- Το πιο αντιπροσωπευτικό από τα μαστιχοχώρια
- Πενταγωνικός τειχισμένος πυρήνας με γωνιακούς κυλινδρικούς πύργους

Οι πύργοι φέρουν και κανονιοθυρίδες για μικρά πυροβόλα

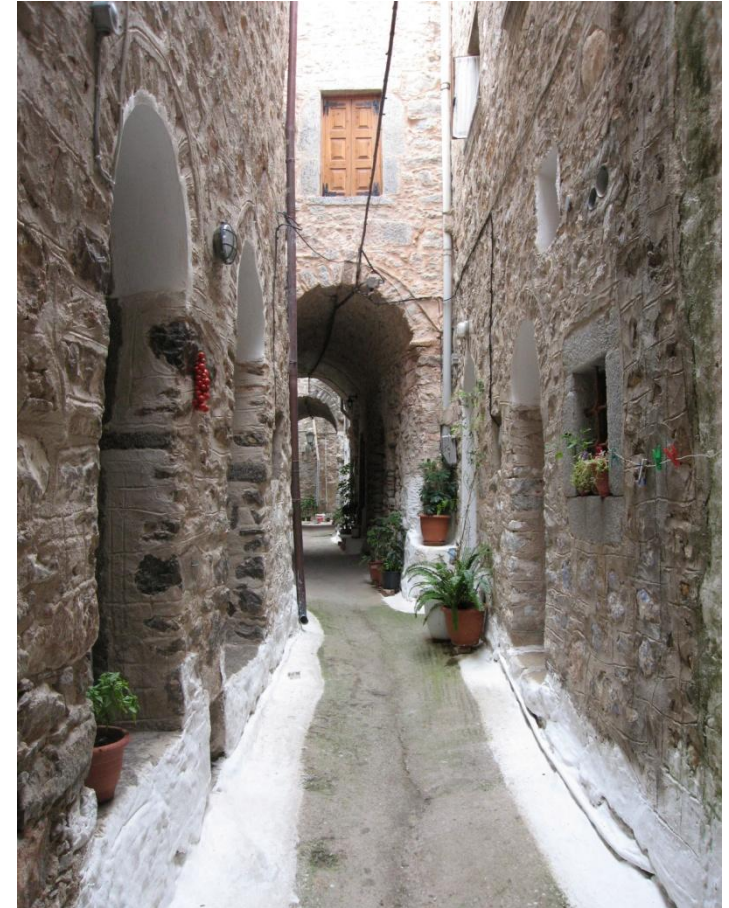
ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΧΙΟ ΜΕΣΤΑ

- Οι χαρακτηριστικές ελεγχόμενες προσπελάσεις προς τον οχυρό πυρήνα

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΧΙΟ ΜΕΣΤΑ

- Το χωριό διατηρείται καλά και κατοικείται, με ήπια τουριστική χρήση...

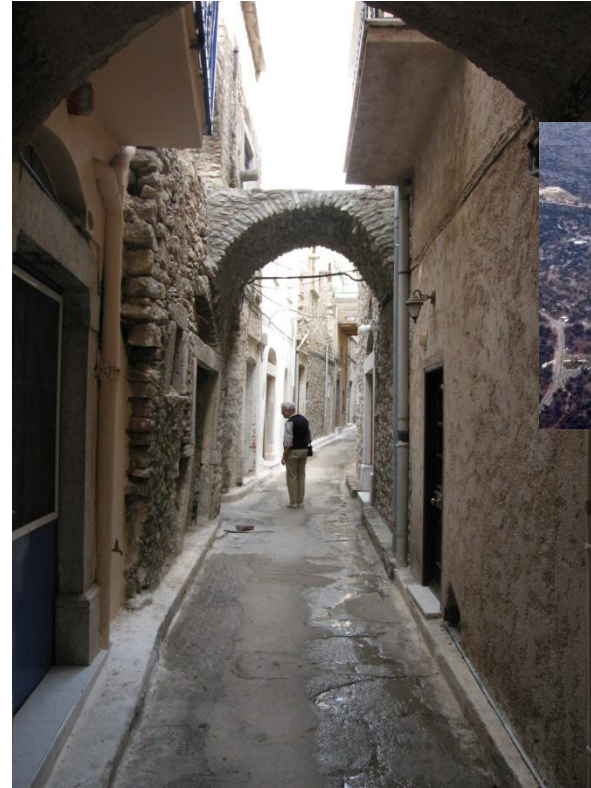
ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΧΙΟ ΜΕΣΤΑ

<http://www.eilandchios.nl/fotos/1200pixels/eiland-chios-foto-117.jpg>

- ...που το καθιστά εκλεκτό προορισμό και το προφυλάσσει από την ερήμωση

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΧΙΟ ΠΥΡΓΙ

*Διαβατικά και
τόξα
αντιστήριξης
των όψεων
στα δρομάκια*

- Ένας από τους λίγους οικισμούς όπου, σύμφωνα με τις ενδείξεις, οχυρώθηκε προϋπάρχων πυρήνας

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΧΙΟ ΠΥΡΓΙ

- Το Πυργί είναι πασίγνωστο για τα **ξυστά (sgraffiti)** στις όψεις των κτηρίων του, παλιά τεχνική που επιβιώνει με πιο σύγχρονα κονιάματα

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΧΙΟ ΟΛΥΜΠΟΙ

- Από τον οχυρό περίβολο και τους πύργους του λίγα σώζονται,
- υπάρχει όμως ακόμη ο ογκώδης κεντρικός πύργος (**donjon**)

ΟΧΥΡΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΗ ΧΙΟ

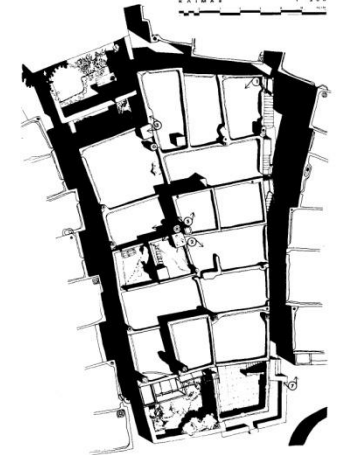
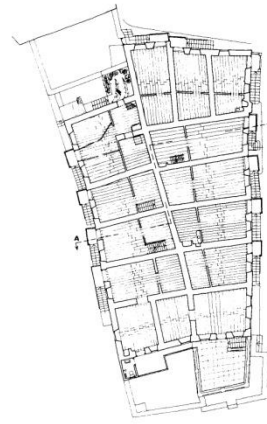
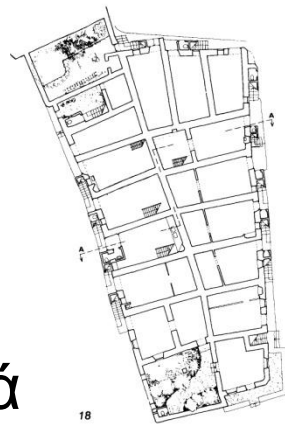
ΠΥΡΓΟΣ ΣΤΟ ΠΙΤΥΟΣ

- Τυπικό παράδειγμα πύργου-βίγλας της Γενουατοκρατίας στο νησί, διώροφος με φάσεις του 14^{ου}-15^{ου} αι.
- Αποκαταστάθηκε και είναι επισκέψιμος από το 2008

ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΣ ΙΣΤΟΣ & ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΟΧΥΡΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Μύκονος

- Ο ασφυκτικά περιορισμένος οικισμών-κάστρων αποτελείται από συμπαγή οικοδομικά τετράγωνα,
- που χωρίζονται με στενά, ακανόνιστα σοκάκια μεταβλητού πλάτους και συχνά αδιέξοδα, για λόγους πρόσθετης ασφάλειας

ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΣ ΙΣΤΟΣ & ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΟΧΥΡΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

- Οι ευρύχωρες πλατείες σπανίζουν· συνήθως υπάρχουν πλακόστρωτες πλατειούλες με 1-2 δένδρα και πέτρινα πεζούλια,
- και μικρές αυλές εκκλησιών για υπαίθρια μυστήρια, πανηγύρια και χοροστάσια

Πάρος

ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΣ ΙΣΤΟΣ & ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΟΧΥΡΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

- Τα σκολιά, δαιδαλώδη σοκάκια σχηματίζουν πλατώματα εδώ κι εκεί, χώρους συλλογικότητας και κοινωνικής επαφής,

*Αμοργός,
σοκάκι με
πλατύσκαλα*

ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΣ ΙΣΤΟΣ & ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΟΧΥΡΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

- Τα σκολιά, δαιδαλώδη σοκάκια σχηματίζουν πλατώματα εδώ κι εκεί, χώρους συλλογικότητας και κοινωνικής επαφής,
- ...ενώ η καθημερινότητα των ενοίκων προεκτείνεται σε κατώφλια και πετρόσκαλες μπροστά στα σπήτια

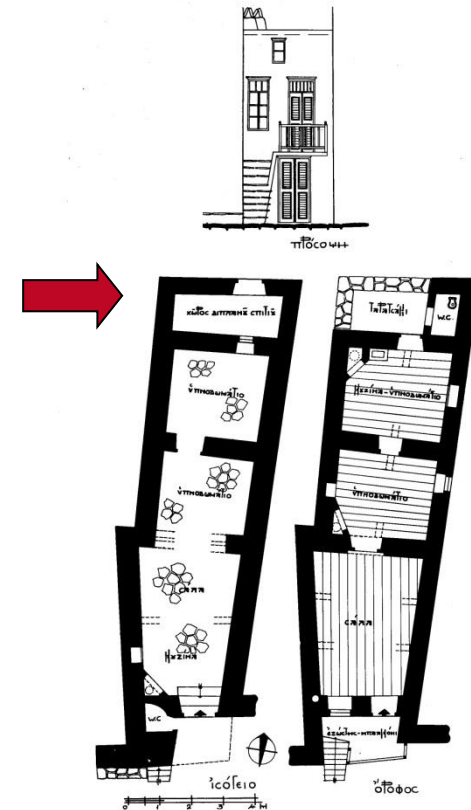

Αμοργός, παρτέρια κι ανθισμένες γλάστρες

Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΟΥΣ ΟΧΥΡΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

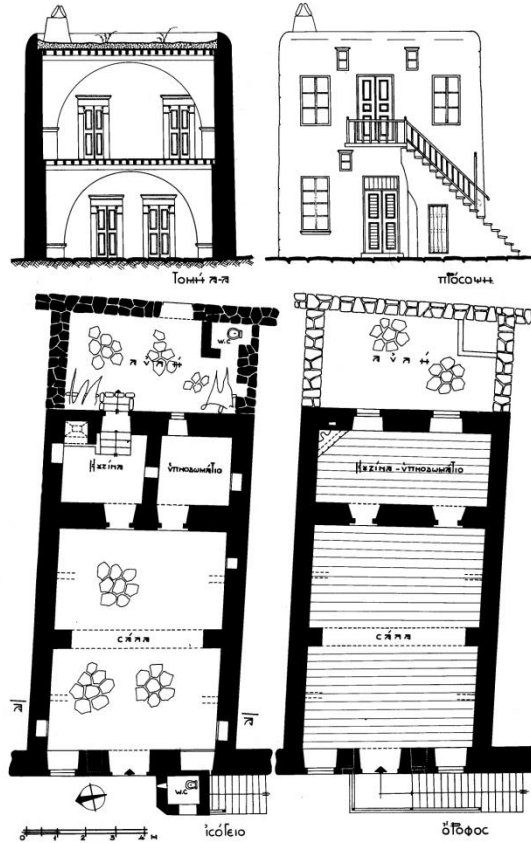
- Η μεγάλη στενότητα χώρου οδηγεί σε ευρεία χρήση του **στενομέτρωτου** τύπου,
- σε εν σειρά οικόπεδα με μεγάλο βάθος (σπάνια εξαίρεση τα πλατυμέτρωτα της **Αντιπάρου**)
- Συχνά η οριζόντια ιδιοκτησία διαφέρει από την κατακόρυφη λόγω δυσχερειών στην προσπέλαση

Μύκονος

Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΟΥΣ ΟΧΥΡΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

Μύκονος

Αντί-
παρος

- Οι οικοδομές αναγκαστικά επεκτείνονται καθ' ύψος, σε δύο ή και τρεις ορόφους, με εξωτερικές σκάλες και ενδιάμεσα επίπεδα

Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΟΥΣ ΟΧΥΡΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

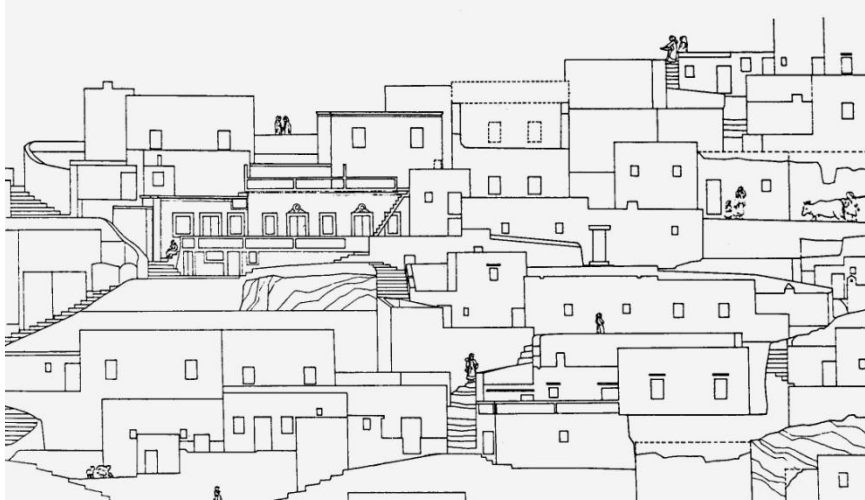
Νάξος

<http://europeupclose.com/wp-content/uploads/2013/09/DSC01616.jpg>

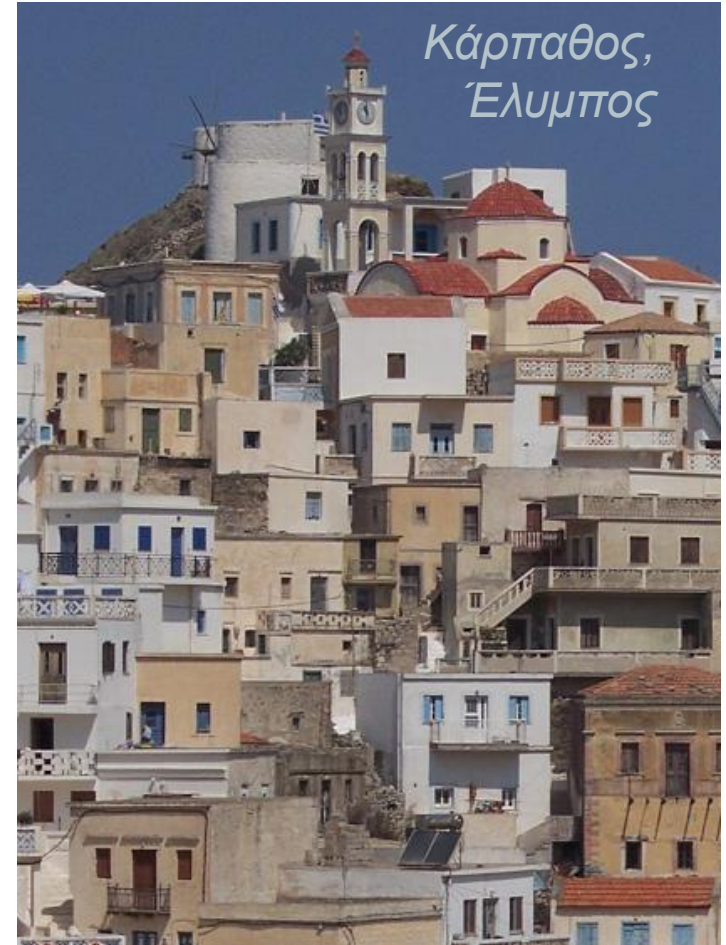
- Συχνότατη είναι η χρήση στεγασμένων διόδων (**διαβατικών**) στους δρόμους, με επέκταση των χώρων διαβίωσης πάνω από αυτές

Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΟΥΣ ΟΧΥΡΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

- Ο σωστός προσανατολισμός και η αξιοποίηση των κλίσεων του εδάφους διευκολύνουν το φυσικό φωτισμό και αερισμό...

Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΟΥΣ ΟΧΥΡΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

- ...ενώ τα μικρά ανοίγματα και η σωστή αναλογία κενών-πλήρων διατηρούν τον παθητικό δροσισμό των χώρων

Σίφνος

ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

- Πυργόσπιτα -κατοικίες αρχόντων- απαντούν σε πολλά νησιά του Αιγαίου:
- στα ανατολικά (**Λέσβο, Χίο, Σάμο**), στη **Ρόδο, Άνδρο, Τήνο, Σαντορίνη** κ.α. Τα σπήτια αυτά
- σχετίζονται άμεσα με τους οχυρούς οικισμούς, κυρίως ως προς τους λόγους για τους οποίους κτίστηκαν

ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

- Αρχικά κτίζονταν από Φράγκους φεουδάρχες, αργότερα και από ντόπιους προύχοντες, ως εστίες αντίστασης εναντίον κατακτητών και πειρατών
- Πρόγονοί τους είναι οι μεσαιωνικοί στρατιωτικοί πύργοι και οι πύργοι ακτοφρουράς

ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΞΟΥ

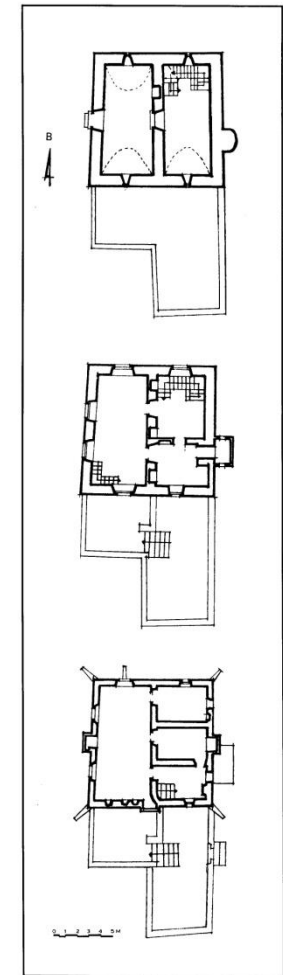
- Η Νάξος, έδρα του Δουκάτου του Αρχιπελάγους, ήταν χωρισμένη σε **56 φέουδα** για ισάριθμους ευγενείς
- Οι πύργοι τους σώζονται στην πλειονότητά τους, πολλοί κατοικούμενοι ακόμη, απαρτίζοντας ένα πολύ ενδιαφέρον σύνολο

ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

Χαρακτηριστικά
αμυντικά στοιχεία:
προεξοχές-κλουβιά,
καταχύστρες, επάλξεις
χελιδονοουρά

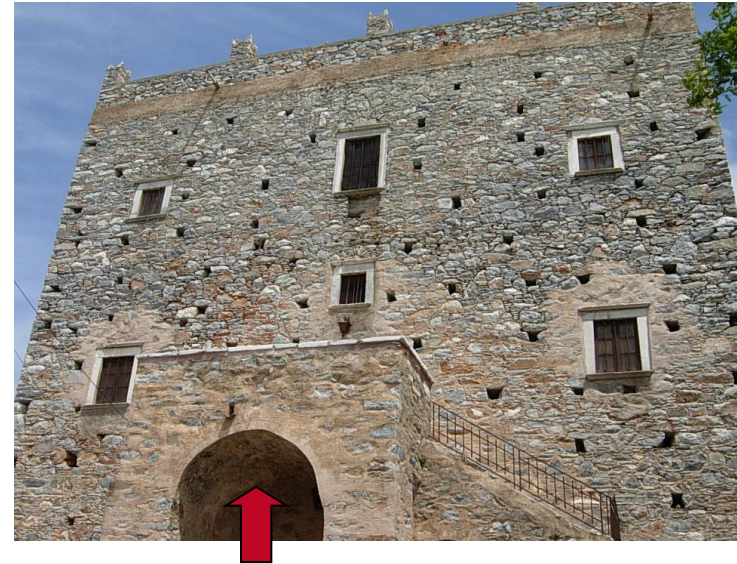

- Πύργος **Δελλα Ρόκκα (Φραγκόπουλου)** στο Κουρουνοχώρι Μελάνων: ίσως ο παλαιότερος στο νησί (μαρτυρείται από τον 14^ο αι.)
- Δυτικού τύπου τριμερής διάταξη κάτοψης

34

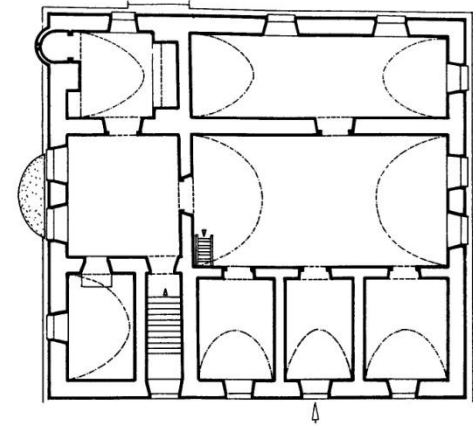
ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

- Οι δύο μοναδικοί πύργοι ντόπιων αρχόντων, τριμερείς σε κάτοψη, με **μπουντί** (τοξωτό πλατύσκαλο):
- Πύργος του **Μαρκοπολίτη-Παπαδάκη** στους Ακαδήμους Τραγαίας (1776)
- Πύργος του **Μαρκοπολίτη-Καλαβρού** στο Κεραμί (18^{ος} αι.)

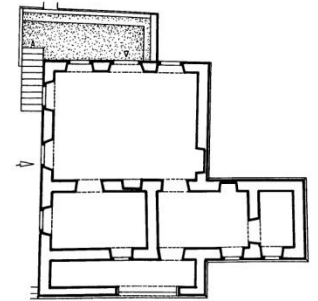
ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

- Ο πύργος του **Barozzi (Γρατσιά)** στο Χαλκί (προ του 1678) μετά την αποκατάστασή του
- Ανήκει στον τύπο με τριμερή διάταξη

ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

- Πύργος **Crispi (Ζευγώλη)** στ' Απεράθου: διώροφος, στηρίζεται με **βόλτο** σε ογκώδη βράχο
- Αποκατεστημένος και κατοικημένος

ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

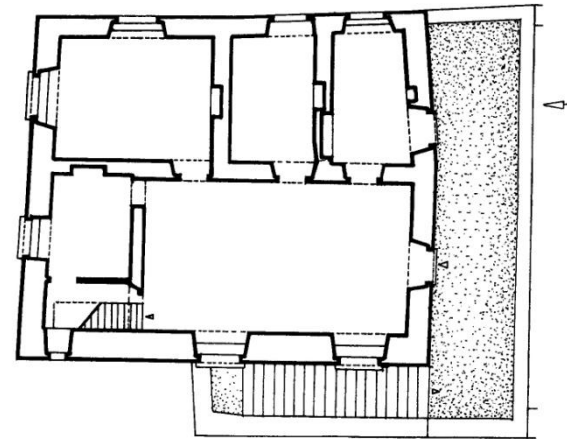
- Πύργος στην **Αγιά** (17^{ος} αι.), παράκτιος, πιθανότατα με λειτουργία ακτοφρουράς
- Ανήκε μάλλον στην οικογένεια των **Κόκκων**. κατοικείτο ως το 1992, σήμερα εγκαταλειμμένος μετά από πυρκαγιά

<https://theodosiou.files.wordpress.com/2013/04/dsc03067small.jpg>

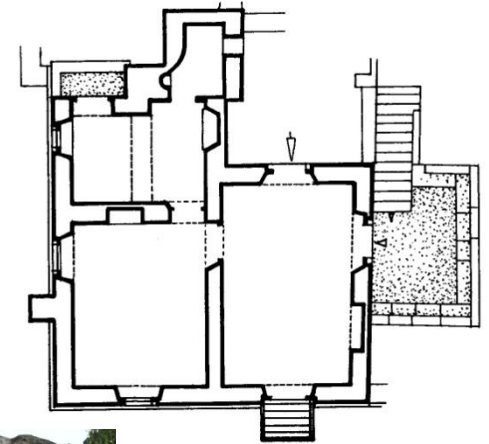
ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

- Πύργος του **Μπελόνια** ή **De Gracia** στο Γαλανάδω (προ του 1610): ανήκει στον δεύτερο βασικό τύπο, με γωνιακό πυργάκι, και περιλαμβάνει ορθόδοξο-καθολικό παρεκκλήσι
- Αποκατεστημένος και κατοικημένος

ΦΕΟΥΔΑΛΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

- Πύργος του **Giorgino Barozzi** στο Φιλώτι (προ του 1620)
- Επίσης με πυργάκι και κατοικημένος

ΠΥΡΓΟΙ-ΚΑΣΤΡΟΜΟΝΑΣΤΗΡΑ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

- Μονή **Χριστού Φωτοδότη** στο Δανακό: το αγιογραφημένο βυζαντινό μονύδριο παραχωρήθηκε το 1227 από τον Μάρκο Σανούδο σε Βενεδικτίνους μοναχούς
- Οχυρώθηκε τον 15^ο αι. Αργότερα μετόχι της μονής Πάτμου

ΠΥΡΓΟΙ-ΚΑΣΤΡΟΜΟΝΑΣΤΗΡΑ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

- Μονή **Τιμίου Σταυρού** ή πύργος **Μπαζαίου** (12^{ου} αι.) στο Σαγκρί
- Η πυργοειδής μορφή τής μονής διαμορφώθηκε τον 17^ο αι. Σήμερα χώρος πολιτιστικών εκδηλώσεων

ΠΥΡΓΟΙ-ΚΑΣΤΡΟΜΟΝΑΣΤΗΡΑ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

- Μονή **Παναγίας Υψηλής** ή πύργος **Κόκκου** (1600): ιδρύθηκε από τον ορθόδοξο Ιάκωβο Κόκκο, ως προπύργιο κατά των Φράγκων
- Από τα ισχυρότερα οχυρά του νησιού, με πολεμίστρες, ζεματίστρες-πετρομάχους κ.λπ.

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΣΥΝΟΨΗ – ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Οι οχυροί οικισμοί του αιγαιακού χώρου παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς:

- Τα **αμυντικά** χαρακτηριστικά
- Τα **πολεοδομικά** χαρακτηριστικά
- Τη **φυσιογνωμία τής κατοικίας** στο εσωτερικό τους

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΣΥΝΟΨΗ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ

- Παρά την εντύπωση περί «αυθόρμητου» σταδιακού σχηματισμού του οχυρού περιγράμματος από τους πίσω τοίχους των σπιτιών, συχνά αποκαλύπτεται οικοδόμηση **βάσει σχεδίου** σε μία ενιαία φάση
- Τα ακραία σπίτια εφάπτονται στο τείχος, ή κτίζονται μαζί με αυτό

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΣΥΝΟΨΗ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ

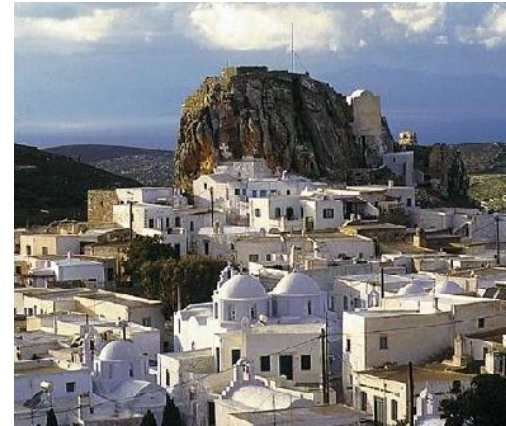
- Η **παθητική άμυνα** (οχυρή θέση) παίζει μεγάλο ρόλο
- Στο κέντρο του οχυρού πυρήνα υπάρχει συχνά **πύργος-καταφύγιο** (donjon)
- Σε ορισμένες περιπτώσεις τειχίζονται προϋπάρχοντες οικισμοί ή αναπτύσσονται οικισμοί μέσα σε προϋπάρχοντα οχυρά φρούρια

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΣΥΝΟΨΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ

- Η κλίμακα των οικισμών είναι μικρή (*οχυρά χωριά*)
- Οι απαιτήσεις της άμυνας υπαγορεύουν σαφή πολεοδομικά χαρακτηριστικά, όπως συμπαγή δόμηση, περίπλοκα στενά δρομάκια, ελεγχόμενες εισόδους, αξιοποίηση του απότομου φυσικού αναγλύφου

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΣΥΝΟΨΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ

- Η μεγάλη στενότητα χώρου αντιμετωπίζεται με τυποποίηση της δόμησης, στενομέτωπα οικόπεδα, εκμετάλλευση υψομετρικών διαφορών, «δουλείες» ιδιοκτησιών, αλληλοδιείσδυση δημόσιου-ιδιωτικού

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΣΥΝΟΨΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

- Τα εμβαδά των σπιτιών είναι μικρά και ο σχεδιασμός τους απλός, συχνά ομοιόμορφος
- Η επέκταση γίνεται αναγκαστικά καθ' ύψος, σε κάθε πιθανή και απίθανη ενδιάμεση στάθμη και πάνω από τους δρόμους με διαβατικά

<http://www.mediterraneo-to.it/public/immagini/1236.jpg>

ΟΧΥΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΣΥΝΟΨΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

- Η **αμφιθεατρικότητα**, με πλήρη προσαρμογή στο φυσικό ανάγλυφο, διευκολύνει το φυσικό φωτισμό και αερισμό
- Η σωστή αναλογία **κενών-πλήρων** διασφαλίζει το φυσικό δροσισμό και την ατμόσφαιρα ευκρασίας στις στενόχωρες κατοικίες

...ΑΠΟ ΤΟ ΧΘΕΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- Οι αιγαιοπελαγίτικοι οχυροί οικισμοί αποτελούν αντιπροσωπευτικά παραδείγματα ενιαίων αρχιτεκτονικών συγκροτημάτων με **οργανική, λειτουργική** και **οπτική** ενότητα, ομοιογένεια και ισορροπία,
- σε βαθμό σχεδόν τελειότητας, σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις οργάνωσης του δομημένου χώρου

...ΑΠΟ ΤΟ ΧΘΕΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΕΙΦΟΡΙΑΣ

- Το εξαιρετο μοντέλο εντατικής έως ακραίας εκμετάλλευσης του χώρου σε αυτούς, με διατήρηση της ανθρώπινης φυσιογνωμίας και του ευ ζην,
- είναι ένα άριστο πρότυπο διαχείρισης τού χώρου για τους απάνθρωπους σύγχρονους οικισμούς, που με τραγική καθυστέρηση το ανακαλύπτουμε ως **αιψόρο ανάπτυξη**

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 5

- <http://www.cherrycoloured.com/wordpress/wp-content/uploads/2007/08/map.jpg>

Διαφάνεια 7

- Franc. Basilicata, *Το "Βασίλειον της Κρήτης"-Cretae Regnum*, πανομοιότυπη έκδ., Ηράκλειον 1994 pl. XXXX part

Διαφάνεια 8

- <http://www.arabian-archaeology.com/images/ic-004.jpg>

Διαφάνεια 9

- <http://www.maphistory.info/IMAGESPORT/PC4.JPG>

Διαφάνεια 10

- http://peopleandideas.gr/wp-content/uploads/2015/07/httpwww.aegeanislands.grfilesitems116401_agroiakiaval2.jpg-610x240.jpg

Διαφάνεια 11

- προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 12

- https://en.wikipedia.org/wiki/Naxos#/media/File:Cruspi_Tower.JPG CC-BY

Διαφάνεια 13

- <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/236x/31/56/57/315657612105ef251d8d806af193757d.jpg>
- προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 14

- <http://1080plus.com/MwltDoIKZYI.video>
- <http://www.monumenta.org/files/photos/1220211506.jpg>
- <http://www.portscoutari.com/greek/media/images/presentation/Patmos%20dodecanese%20castle.jpg>
- <https://www.flickr.com/photos/aogg/271778050/> CC-BY-NC-ND
- <http://sifnos-island.info/gre/wp-content/uploads/2013/11/Sifnos-Kastro-Village-6-200x133.jpg>

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 15

- <http://www.ime.gr/chronos/02/mainland/images/eh/habitation/min/aigi5a.gif>
- <http://hellinon.net/ANEOMENA/Anakalypseis.files/image004.jpg>

Διαφάνεια 16

- http://www.myandroshotel.com/wp-content/themes/HotelBooking/thumb.php?src=http://www.myandroshotel.com/wp-content/uploads/2012/03/ag_petros_tower_700.jpg&q=75&h=250&w=675&a=c
- http://www.koinignomi.gr/sites/default/files/styles/large/public/users/giorgos-vakondios/2014/11/1402388944-aspros_pyrgos_.jpg?itok=bh2F3O_I

Διαφάνεια 17

- <http://wikimapia.org/3746227/el/%CE%A3%CE%BA%CF%8D%CF%81%CE%BF%CF%82#/photo/3942545>

Διαφάνεια 18

- `
Αυτή η φωτογραφία του/της Κύθηρα παρέχεται από το TripAdvisor`

Διαφάνεια 19

- Προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 20

- http://1.bp.blogspot.com/_J7efzl4XtPU/SjTkU1bnzzl/AAAAAAAAANK/6cmqu3liFXw/s400/sifnos_17.jpg

Διαφάνεια 22

- http://1.bp.blogspot.com/_01R-5d24348/SnG4jcVo4_I/AAAAAAAAASs/xRcv7_3pKv4/s400/ios1.jpg

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 23

- <http://www.newsfilter.gr/wp-content/themes/goodnews45/framework/scripts/timthumb.php?src=http://www.newsfilter.gr/wp-content/uploads/2012/06/folegandros-300x225.jpg&h=59&w=59&zc=1>

CC

Διαφάνεια 24

- http://www.astypalaia.com/pictures/chora/images/chora_08.jpg

Διαφάνεια 25

- Προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 26

- Προσωπικό αρχείο
- <http://romeartlover.tripod.com/Syros2.jpg>

Διαφάνεια 27

- <http://romeartlover.tripod.com/Syros2.jpg>
- <http://www.gummastic.gr/library/-big16-04-10-15-50-09.jpg>

Διαφάνεια 28

- <http://www.gummastic.gr/library/-big16-04-10-15-50-09.jpg>
- <http://blogs.sch.gr/gymvolis/files/2010/02/1.thumbnail.jpg>

Διαφάνεια 29

- Μάρω Φίλιππα Αποστόλου, *Το κάστρο της Αντιπάρου* (διδ. διατριβή), Αθήνα 1978, σελ. 76, 77, 75

Διαφάνεια 30

- 27Μάρω Φίλιππα Αποστόλου, *Το κάστρο της Αντιπάρου* (διδ. διατριβή), Αθήνα 1978, σελ. 62, 74
- <http://zerovelocity.gr/houses-in-kastro-antiparos>

Διαφάνεια 31

- Μάρω Φίλιππα Αποστόλου, *Το κάστρο της Αντιπάρου* (διδ. διατριβή), Αθήνα 1978, σελ. 79
- <http://www.kastra.eu/pics/ierapetra.jpg> CC-BY-NC-SA

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 32

- Ν. Μουτσόπουλος, *Οικισμοί-Αρχοντικά-Μετόχια* (λεύκωμα), Θεσ/νίκη 1979, σελ.96-99

Διαφάνεια 33

- . Μουτσόπουλος, *Οικισμοί-Αρχοντικά-Μετόχια* (λεύκωμα), Θεσ/νίκη 1979, σελ. 104

Διαφάνεια 34

- http://www.studiospetros.gr/wp-content/themes/Anan/timthumb.php?src=http://www.studiospetros.gr/wp-content/uploads/2013/05/City_of_Naxos-1.jpg&h=200&w=390&zc=1
- Ν. Μουτσόπουλος, *Οικισμοί-Αρχοντικά-Μετόχια* (λεύκωμα), Θεσ/νίκη 1979, σελ. 95
- http://farm2.static.flickr.com/1126/1153746988_7e531b0376_o.jpg
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%AC%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%BF_%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CF%8C_%CE%9A%CF%85%CE%BA%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CF%89%CE%BD#/media/File:Crispi_Tower.JPG

Διαφάνεια 35

- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ.3, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ. 14
- <http://kassiani.fhw.gr/aigaiο2/Forms/fMedia.aspx?emmaid=6989&contlang=57&lemmatitle=%u0391%u03ac%u03c3%u03c4%u03c1%u03b1+%u03c4%u03bf%u03c5+%u0391%u03b9%u03b3%u03b1%u03af%u03bf%u03c5>

Διαφάνεια 36

- Ν. Μουτσόπουλος, *Οικισμοί-Αρχοντικά-Μετόχια* (λεύκωμα), Θεσ/νίκη 1979, σελ. 93
- http://hellenicholidays.com/images/OPULENCE_.jpg

Διαφάνεια 37

- <http://romeartlover.tripod.com/Syros2.jpg>

Διαφάνεια 38

- Μάρω Φίλιππα Αποστόλου, *Το κάστρο της Αντιπάρου* (διδ. διατριβή), Αθήνα 1978, σελ. 106
- <http://www.androsweb.gr/andr2.jpg>

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 39

- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%8D%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%82_%CE%9A%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%AF%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%82#/media/File:Kasteli_in_Pyrgos,_Santorini.jpg
- προσωπικό αρχείο
- Μάρω Φίλιππα Αποστόλου, *Το κάστρο της Αντιπάρου* (διδ. διατριβή), Αθήνα 1978, σελ. 100

Διαφάνεια 40

- Μάρω Φίλιππα Αποστόλου, *Το κάστρο της Αντιπάρου* (διδ. διατριβή), Αθήνα 1978, σελ. 89
- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ.2, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ. 116, εικ. 5

Διαφάνεια 41

- http://gogreecenow.com/wp-content/uploads/2011/05/SIFNOS_03LG-castle-cycladestour.jpg

- Μάρω Φίλιππα Αποστόλου, *Το κάστρο της Αντιπάρου* (διδ. διατριβή), Αθήνα 1978, σελ. 102

Διαφάνεια 42

- <http://www.hellogreece.gr/voreio/maps/chios.jpg>

Διαφάνεια 43

- προσωπικό αρχείο
- <http://mw2.google.com/mw-panoramio/photos/medium/5176365.jpg>

Διαφάνεια 44, 45

- Προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 46

- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ.1, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ. 175
- προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 47

- <http://www.hellogreece.gr/voreio/maps/chios.jpg>
- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ.1, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ. 1153746988

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 48

- *Ανθολογία Ελληνικής Αρχιτεκτονικής*, έκδ. ΥΠΠΕ, Αθήνα 1981, εικ. 289

Διαφάνεια 49

- Ν. Μουτσόπουλος, *Οικισμοί-Αρχοντικά-Μετόχια* (λεύκωμα), Θεσ/νίκη 1979, σελ. 44
- <http://www.chiosonline.gr/photo.asp?photo=meshta184.jpg>

Διαφάνεια 50

- προσωπικό αρχείο
- <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/81/MestaChiou2.jpg/250px-MestaChiou2.jpg> cc

Διαφάνεια 51, 52, 53, 54

- προσωπικό αρχείο

Διαφάνεια 55

- <http://www.mesogeia.net/trip/xios/olympoi/olympitor.jpg>
- Μάρω Φίλιππα Αποστόλου, *Το κάστρο της Αντιπάρου* (διδ. διατριβή), Αθήνα 1978, σελ. 115, εικ. 206

- <http://allaboutchios.com/wp-content/uploads/2013/05/olimpoi98.jpg>

Διαφάνεια 56

- προσωπικό αρχείο
- <https://mw2.google.com/mw-panoramio/photos/medium/25497930.jpg>

Διαφάνεια 57

- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ. 2, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ 58.18

Διαφάνεια 58

- <http://www.greek-islands.us/paros/Kastro-wall.jpg> CC-BY

Διαφάνεια 59

- <http://blog.visitgreece.gr/wp-content/uploads/2013/04/Greece-Amorgos-Chora-Lane-Chapel-HHall1.jpg>

Διαφάνεια 60

- <http://1.bp.blogspot.com/-e7ICKsYmlp8/U9Pp7v5dHWI/AAAAAAAAEPI/sVUCRJFT-6M/s1600/5481.amorgos+tholaria.jpg-550x0.jpg>

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 61

- Δ. Βασιλειάδης, *Οδοιπορία στις μορφές και το ύφος του ελληνικού χώρου*, Εστία, Αθήνα 1979 (γ' έκδ.), σελ. 48

Διαφάνεια 62

- <http://antiparosholidays.com/wordpress/wp-content/uploads/2013/06/castle-antiparos.jpg>
- Δ. Βασιλειάδης, *Οδοιπορία στις μορφές και το ύφος του ελληνικού χώρου*, Εστία, Αθήνα 1979 (γ' έκδ.), σελ. 49

Διαφάνεια 63

- http://www.touristorama.com/assets/images/locations/europe/greece/ionian_islands/cythera/_p/07.jpg

Διαφάνεια 64

- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ.3, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ. 98.60
- <http://i1.trekearth.com/photos/92413/olympos.jpg>

Διαφάνεια 65

- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ.3, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ. 98.60
- <http://www.hellastravels.co.uk/page15.htm>

Διαφάνεια 66, 67

- Κ.Ε. Οικονόμου,
- <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Goulas003.JPG#/media/File:Goulas003.JPG>
- http://4.bp.blogspot.com/-tJ0nw_pilB0/UGM2pfADdLI/AAAAAAAAABLU/G5Apa1WvnwA/s400/%25CE%25A0%25CF%258D%25CF%2581%25CE%25B3%25CE%25BF%25CF%2582+%25CF%2584%25CE%25BF%25CF%2585+%25CE%259B%25CF%2585%25CE%25BA%25CE%25BF%25CF%258D%25CF%2581%25CE%25B3%25CE%25BF%25CF%2585.jpg

Διαφάνεια 68

- <http://www.hellogreece.gr/cyclades/maps/naxos.jpg>

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 69

- <http://2.bp.blogspot.com/-Lbq1aRZvRCU/TZlwUSQ0aYI/AAAAAAAAAH8/qVFw8gDWAl/s400/pirgos.jpg>
- *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική*, τ.2, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα, σελ. 96, εικ. 33,34

Διαφάνεια 70

- http://www.webmag.gr/wp-content/uploads/2015/05/kerami-5_650x488.jpg
- <http://origin2.ethnos.gr/enttheta.asp?catid=23523&subid=2&pubid=64011266>

Φωτογραφία του Ηρακλή Μήλα

Διαφάνεια 71

- http://naxosguideapp.com/wp-content/uploads/2014/07/barotsigratsia_big-400x250.jpg
- Κ.Σ. Παπαϊωάννου-Αικ. Δημητσάντου Κρεμέζη-Μ. Φινέ, *Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο*, Ίδρυμα Παν. & Έφης Μιχελή, Αθήνα 2001, 137θ

http://www.explore-naxos.com/sites/default/files/styles/large/public/2014-05-17_13.49.11.jpg?itok=yDc98BAF

Διαφάνεια 72

- http://3.bp.blogspot.com/_w9CWb9bCgkM/SIEqb6W01_I/AAAAAAAAABdA/8HiU14GxVxw/s320/tower+zeugoli+naxos.jpg
- Κ.Σ. Παπαϊωάννου-Αικ. Δημητσάντου Κρεμέζη-Μ. Φινέ, *Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο*, Ίδρυμα Παν. & Έφης Μιχελή, Αθήνα 2001, 137z
- <http://www.naxostours.net/wp-content/uploads/007-%CE%A0%CE%A5%CE%A1%CE%93%CE%9F%CE%A3-%CE%96%CE%95%CE%A5%CE%93%CE%A9%CE%9B%CE%97-%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%99%CE%A1%CE%91%CE%9D%CE%98%CE%9F%CE%A3.jpg>

Πηγές εικόνων

Διαφάνεια 73

- http://mygreece.travel/uploaded/naxos/monastiria/agia_2.jpg

Διαφάνεια 74

- Κ.Σ. Παπαϊωάννου-Αικ. Δημητσάντου Κρεμέζη-Μ. Φινέ, *Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο*, Ίδρυμα Παν. & Έφης Μιχελή, Αθήνα 2001, 137b
- <http://3.bp.blogspot.com/-eKXjdyZ71bw/Thc8uge4y2I/AAAAAAAAACf8/roELFiCJu1s/s1600/DSC00955.jpg>

Διαφάνεια 75

- Κ.Σ. Παπαϊωάννου-Αικ. Δημητσάντου Κρεμέζη-Μ. Φινέ, *Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο*, Ίδρυμα Παν. & Έφης Μιχελή, Αθήνα 2001, 137d
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Entrance_to_the_tower_of_Barozzi_in_Filoti,_119757.jpg#/media/File:Entrance_to_the_tower_of_Barozzi_in_Filoti,_119757.jpg /CC-BY-SA

- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tower_in_Filoti,_Naxos,_commemorated_1620,_119754.jpg#/media/File:Tower_in_Filoti,_Naxos,_commemorated_1620,_119754.jpg /CC-BY-SA

Διαφάνεια 76

- http://www.aegeanislands.gr/files/items/2/2189/moni_fotodoti_george_detsis.jpg?rnd=1370343852
- http://4.bp.blogspot.com/_OG15enryHu8/Sx6PFUpyg3I/AAAAAAAAAxk/iEjx-bDnvnQ/s320/34%5B1%5D.jpg
- <http://naxos-filoti.gr/media/fotodotis3.thumb.jpg>

Διαφάνεια 77

- <http://www.cycladesvoice.gr/fileses/34491.jpg>
 - <http://www.kastra.eu/pics/bazeos5.jpg>
- CC-BY-NC-SA
- <http://www.kastra.eu/pics/bazeos1.jpg>
- CC-BY-NC-SA

Διαφάνεια 78

- <http://www.kastra.eu/pics/ypsiloter6.jpg>
- <http://www.kastra.eu/pics/ypsiloter6.jpg>

CC-BY-NC-SA

Διαφάνεια 79

- <http://www.greektravel.com/greekislands/kythnos/kithnos-chora2sm.jpg>

Διαφάνεια 80

- <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/236x/31/56/57/315657612105ef251d8d806af193757d.jpg>
- http://www.studiospetros.gr/wp-content/themes/Anan/timthumb.php?src=http://www.studiospetros.gr/wp-content/uploads/2013/05/City_of_Naxos-1.jpg&h=200&w=390&zc=1

Διαφάνεια 81

- `
Αυτή η φωτογραφία του/της Κύθηρα παρέχεται από το TripAdvisor`
- http://1.bp.blogspot.com/_J7efzI4XtPU/SjTkU1bnzzI/AAAAAAAAANK/6cmqu3liFXw/s400/sifnos_17.jpg
- <http://www.mesogeia.net/trip/xios/olympoi/olympitop.jpg>

Διαφάνεια 82

- <http://www.athinorama.gr/lmnts/articles/1000310/photo2.jpg>
- <http://www.greek-islands.us/serifos/serifos-chora-1.jpg> /CC-BY

Διαφάνεια 84

- <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kythira1155.jpg#/media/File:Kythira1155.jpg>

Διαφάνεια 85

- <http://i1.trekearth.com/photos/92413/olympos.jpg>

Διαφάνεια 86

- <http://www.jenny.gr/wp-content/uploads/2014/07/sifnos-1.jpg>

Διαφάνεια 87

- <http://media-cdn.tripadvisor.com/media/photo-s/01/3f/31/19/chios-mesta-medieval.jpg>

Τέλος

Επεξεργασία: Τάσιου Στεφάνια
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

